

Плющик Є. В.

старший викладач

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Суботницький І. М.

викладач

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ІДЕЇ ОРХЕСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ СПІВАКА-ПОЧАТКІВЦЯ

Постановка проблеми. Сучасний шлях перетворення освіти – це посилення особистісного параметру у педагогічній практиці і науці. Орієнтація на людину, ґрунтовні цінності, важлива демократизація освіти – це ті підмур'я, на яких має опиратися освіта третього тисячоліття. Суголосна цивілізована особистість має стати основоположною метою і змістом всієї системи освіти [2:123]. Саме вона є однією із концептуальних чинників, які сприяють адаптації у мінливій соціальній інфраструктурі, набуттю фахових навичок й вмінь, формуванню духовних й розвинених цінностей молоді. Стан й діяльність освітньої системи України впливає на здійснення й збереження людської здібності, дефініції скерованості спільного розвитку.

На початку XXI століття визначились першорядні течії розросту сучасної освіти – збільшення самостійності у прийнятті рішень усіх суб'єктів освітньої системи, резерв для будь-якого навчального закладу розробляти й вводити нові концепції навчання й виховання, належні навчальні програми, відкривати альтернативні заклади на комерційній основі. А для цього потрібне нове, альтернативне відношення до розробки нових ідей, а саме - орхестичне виховання.

Актуальність теми дослідження. Актуальним завданням на сьогодні є модернізація вищої освіти у русі підготовки молоді до творчого вирішення проблем, які виникають у різних сферах їхнього навчання. У зв'язку з цим

зросла потреба музично-педагогічної практики в інноваційних педагогічних технологіях музичної освіти вишів, спрямованих на розкриття та розвиток їхнього творчого потенціалу, оскільки пропоновані деякі методики викладання музичних дисциплін відстають від сучасних тенденцій і підходів, що розглядають знання, вміння і навички як засіб нестандартного розвитку цілісної особистості. Тому очевидна актуальність пошуку інноваційних нестандартних музично-педагогічних технологій музичної освіти вишів, які забезпечують творчий розвиток цілісної особистості кожного студента і якість його музичної освіти.

Аналіз останніх публікацій. Поняття "орхестика" виникло у стародавній Греції як метод вільної передачі в русі драматичного, пластичного або музичного твору. Т. Ліванова відзначає, що музика знаходилась "у нерозривному зв'язку з поезією (звідси – лірика), музика як неодмінна учасниця трагедії, музика і танець – такі характерні явища стародавньогрецького [7:6].

В кінці XIX сторіччя Еміль Жак-Далькроз повернувся до цього методу у вигляді музично-ритмічного виховання. Мета системи Е. Жак-Далькроза - за допомогою рухів розвинути музично-творчі здібності дитини [8: 23].

Цю ідею розвивали Н. Олександрова, О. Конорова, С. Руднева, Т. Бирченко, М. Котляревська-Крафт, Г. Франіо, І. Ліфіц та інші. Велику роль в розвитку орхестики відіграла система дитячого виховання Карла Орфа. Метод К. Орфа базувався на національному фольклорі: вивчались інтонації німецької мови, інтонації німецької народної музики, ритмічні формули та танцювальні рухи з використанням драматизації віршів, пісень, гри на різноманітних інструментах.

Роль і педагогічна значущість музичного мистецтва в розвитку творчої особистості найбільш повно і глибоко розкриті в працях Е. Абдлулліна, Ю. Алієва, Б. Асаф'єва, Л. Баренбойма, О. Блоха, Н. Брюсової, Д. Кабалеїського, З. Кодаї, В. Медушевського, К. Орфа, Л. Школяр, Б. Яворського та ін.

Мета статті. Розглянути особливість орхестичного виховання як інноваційної педагогіки в педагогічних технологіях музичної освіти студентів з опорою на провідні дослідження у цій галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі орхестичне виховання розглядається як інтегроване виховання ритміки, що базується на всотуванні емоційних ефектів інтонації слова, сталих інтонаційних моделей музики, ритмоформул у співі, танці, драматизації, на логопедичних вправах. При цьому суб'єкт-студент є самою дією, а суб'єкт-вчитель – співучасником пошуку. Метою орхестичного виховання є розвиток ладоінтонаційного мислення студентів.

Орхестичне виховання співака-початківця йде від відчуття ним звуку, який виражається в дії: русі, інтонуванні, вимові, відтворенні ритмічних формул тощо. Пари вивченні цього методу використовують поетичний матеріал, фольклорні та класичні музичні твори. Ця робота допомагає виконавцю більш глибокому зануренню у рідну мову, літературу, музику, допомагає розширенню світогляду, розвитку музичного слуху й розвитку мовлення.

Мова – суто диференційована форма людського руху – в орхестичній розповсюджується на весь організм. Коли дитина навчається вимовляти звуки, вона робить невидимий вольовий крок, який в орхестичній отримує зрине відтворення. Повітря, що проходить крізь легені й гортань, формується за допомогою губ, зубів та піднебіння, і це повітря, у своїй сутності, вже є повітряними жестами, їм можна наслідувати за допомогою рук. У цих рухах бере участь весь організм людини.

Воля стає активною, переживання та усвідомлення звуків мови (як голосних, так і приголосних) виховують стиль поведінки. Голосні звуки здебільшого пов'язані із внутрішнім станом людини та виражаються геометричними фігурами. Наприклад: [a] – подив, милування – руки широко розставлені й витягнуті доверху, [e] – протиставлення, руки зігнуті й перетинаються у п'ястках, [i] – жест самоствердження, руки витягнуті

діагонально, одна рука здійснює доверху к світлу, друга опускається вниз у темні сфери, [o] – ми обіймаємо світ в любові - обома руками робимо коло.

Приголосні звуки пов'язані з формоутворюючими силами зовнішнього світу. При вимові приголосних важливо мати уяву форми цього приголосного, ніби стати цим приголосним. Кожному голосному й приголосному звуку відповідає специфічний рух.

Мистецтво руху допомагає студенту у самовираженні: на основі художнього образу він навчається проявляти власну індивідуальність, розуміють, що кожна людина індивідуальність.

Ще одним завданням орхестрики є розвиток творчих здібностей співака-початківця – навчання імпровізації, тобто створення власного музичного образу. Будь-який рух пов'язаний з диханням й часовим фактором, "фон" якого визначає сприйняття метру і ритму при створенні музичного образу в інструментальній музиці. При визначенні фраз у творі співак-початківець використовує принцип звуження та розширення. Низхідна фраза – звуження (видих), висхідна – розширення (вдих). У співака власний темп вдиху та видиху, тому й трактовка фрази виконавцем буде індивідуальна (тобто індивідуальним буде ритмічна пульсація й темп). Сутність ритму полягає у правильному русі, навчання починають саме з руху крокування. Взаємодія рухів рук та ніг розвиває координацію рухів й допомагає більш швидкому сприйняттю певного ритму. Всі ці елементи (сюди ще входять сприйняття мелодії, тембру, гармонії, фактури, форми тощо), поєднані в одно ціле, дають повну свободу уявленню дитини до й допомагають розвитку моторики, винахідливості й самовираженню, дозволяють інтерпретувати будь-який поетичний та музичний матеріал у відповідності до внутрішніх почуттів.

Існуючий загальнодоступний стандарт мислення не достатній як для народження нових ідей, так і для їх сприйняття. Саме ця ознака є основною перешкодою до всього, що пов'язане з інноваційними процесами. І ця ж перешкода формулює навальне завдання, яке необхідно вирішити з високою ефективністю: розробити новий стандарт мислення і створити умови для його

впровадження в масову свідомість, що повинно стати головним для педагогічних кадрів вищої школи. В архітектурі індивідуального мислення виділяються два основних компоненти – інтереси і стереотипи. Що стосується впливу інноваційної освіти на індивідуальне мислення, то воно повинно формувати систему стійких образів мислення ("генеруючих" стереотипів), які є основою для виникнення і відтворення гнучких, креативних форм мислення, на чому наголошують науковці [1:3-8].

Нам імпонують певні аспекти дослідження Н. Кузьміної, в яких автор підкреслює, що першорядного значення у процесі формування мислення майбутніх учителів набувають форми творчої діяльності, що допомагають студентам активно та самостійно мислити. У зв'язку з цим підкреслюється: поняття фахове мислення має два аспекти – предметний (особливість мислення, обумовлена характером спеціальної підготовки, який застосовується у певній галузі наукових знань); якісний (тобто високий професійно-кваліфікаційний рівень спеціаліста, пов'язаний з мірою продуктивності від застосування спеціальних знань на практиці [3:83].

Отже, можна стверджувати, що орхестичне виховання розширює світогляд, відображає переконання, обумовлює наступний щабель діяльності педагога-співака. Орхестичне виховання зумовлює модернізацію системи музично-педагогічних цінностей, стимулює рух уперед та синтезує освоєння культурного простору, розширення інтелектуального й духовного ресурсу, зростання творчої сили знання майбутнього фахівця.

Учитель музики, перш за все як фахівець-співак, повинен мати професійну підготовку, що забезпечує його здатність успішно вирішувати виникаючі завдання в швидко змінюваному середовищі на основ інноваційних підходів, глибокого розуміння методології творчості, цілеспрямованого використання законів економіки, з урахуванням отриманих педагогічних та орхестичних навичок. Сьогодні необхідна "випереджаюча свідомість", яку має сформувати система випереджальної освіти, заснована на глибокій та органічній інтеграції з фундаментальною наукою. Ідеї формування такої

системи освіти вже активно обговорюються серед науковців, фахівців-практиків. Потрібне інноваційне мислення і його новий стандарт є формою розумової діяльності, психофізіологічно сумісний з ментальністю населення, що проживає у нашій країні.

Висновки. Орхестичне виховання спрямовує освітній процес співака-початківця у "модус можливого". Завдяки його нетрадиційному змісту в освітньому процесі народжуються нові підходи щодо розуміння явищ і процесів професійної підготовки майбутніх музикантів-педагогів, у результаті яких суттєво поліпшується кінцевий результат, а саме здійснення продуктивної мистецької інноваційної діяльності в умовах загальноосвітньої школи.

Література

1. Журавлев В.А. Креативное мышление, креативный менеджмент и инновационное развитие общества (Часть 1) / В.А. Журавлев // Креативная экономика. – 2008. – № 4. – С. 3-8.
2. Кремень В.Г. Система освіти в Україні // Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: Монографія / В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень та ін. / за ред. В.Г. Кременя. – К.: Наукова думка, 2003. – 853 с.
3. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1999. – С. 83.
4. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності [Електронний ресурс]. // Наказ МОН України № 522 від 07.11.2000 р. – Режим доступу: www.osvita.irpin.com
5. Психологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. член-кореспондента АПН України Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – С.270-310.
6. Скотний В.Г. Філософія освіти: екзистенція ірраціонального в раціональному / В.Г. Скотний. – Дрогобич: Вимір, 2005. – 348 с.

7. История западноевропейской музыки до 1789 г. – М.: Музыка, 1986. – 630 с.
8. Дорн В. Метод Жак-Далькроза. Институт Ритмической гимнастики Жак-Далькроза. –Гелерау, близ Дрездена. – М., 1912.